

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Biennii Peripatetici

Complectens Quæstiones Logicales Una Cum Institutionibus Dialecticis Ad Antiquorum Recentiorumque Mentem Resolutas, Nec Non Juxta Modernam Scholarum Peripateticarum Methodum Elaboratas & Explicatas

Kretz, Marquard

Herbipoli, 1749

Disputatio III. De Demonstratione, & Scientia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52248](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52248)

gismum reduces ad *Barbara*. Si verò alteram universalem negativam habeas, & affirmativam alteram, reduces ad *Celarent*. Pariformiter dignosces, quando ad *Darii*, vel ad *Ferio* instituenda sit reductio.

DISPUTATIO III.

De Demonstratione, & Scientia.

ARTICULUS I.

De Demonstrationis Essentia, & Divisione.

597. **D**ico 1. Quemadmodum discursus variè considerari potest, ita quoque demonstrationis multiplex est acceptatio. Ac primò quidem *causaliter* accipitur, sicque consistit in solis præmissis demonstrativis, i. e. certis & evidentibus, quæ *faciunt scire causaliter*, dum conclusionem certam & evidentem causant, quæ est ipsa scientia actualis. Subinde *Formaliter* sumitur; & sic accepta in conclusione demonstrativa consistit, quæ tanquam forma intellectui inhærens, eum denominat *formaliter scientem*. Denique accipitur quandoque pro artefacto logico, quod Syllogismus demonstrativus appellatur; sic accepta tam in præmissis, quàm in conclusione consistit, facitque scire tum *causaliter* per præmissas, tum *formaliter* per conclusionem.

598. *Dico 2.* Demonstratio alia à priori, alia à posteriori nuncupatur. *A Priori*, quæ etiam *propter quid* dicitur, est illa, quando effectus per suam causam, aut consequens per antecedens demonstratur. Perinde autem est siue causa sit *Physica*, quæ causalitate physica effectum producit, v. g. *si sol est, dies est; sed sol est, ergo dies est.* Sive sit *Metaphysica*, quæ est radix suarum proprietatum, quas emanare dicitur: sic proprietates emanat suas essentia cuiusque rei. Per ejusmodi causam demonstratur effectus metaphysicus, siue proprietas de homine, si dicas: *Omne rationale est admirativum; Omnis homo est rationalis; ergo omnis homo est admirativus.* *Demonstratio à Posteriori*, quæ etiam demonstratio *Quia* dicitur, est: Quando causa per suum effectum, vel essentia per proprietatem demonstratur, ut si demonstres Deum per creaturas, aut rationale per risibile.

599. *Adverte hic I.* In omni demonstratione præcognosci debet *subjectum*, de quo aliquid demonstratur; *Prædicatum*, quod demonstratur de subjecto; *Principia*, siue *Præmissæ*, ex quibus aliquid demonstratur. II. *Subjectum* demonstrationis possunt esse *Res universales*; nam, teste Aristotele, *de universalibus dantur scientiæ*: sic de homine in communi demonstratur *Risibile*. Imo *Res singulares* demonstrari possunt, v. g. *Deus, Sol, Luna*, de quibus demonstrationes existunt. III. Demonstrari etiam, possunt *Entia per accidens*, v. g. *Numeri*, de quibus demonstrationes habet *Arithmetica*.
IV. Non

IV. Non omnia demonstrari possunt à priori, sed ea tantum, quæ habent suam causam. Hinc non demonstratur à priori Deus; nec essentiarum rerum saltem *proprie*, cum nihil habeant prius se; nec illa, quorum causa certa non habetur; ut sunt entia fortuita, & casu facta. V. Demonstratio strictè talis ex meris consurgere affirmativis debet; Si enim conclusio negativa sit, non scimus *quid res sit*, sed tantum *quid non sit*. VI. Demonstratio & scientia distinguuntur ut actus, & habitus; nam ex demonstratione sæpius repetitâ nascitur scientia. Quòd si verò scientiam actualem intelligas, hæc cum demonstratione formaliter tali coincidit.

ARTICULUS II.

De Præmissis Demonstrationis.

600. **N**ota I. *Veritas* actus dicit solam conformitatem actus cum objecto. *Certitudo* dicit insuper infallibilitatem vel *absolutè*, vel *hypotheticè*, & firmam adhæSIONEM intellectus præstitam. *Evidentia* dicit prætereà claram objecti veri apparentiam. Tum certitudo, tum evidentia duplex est: *Objectiva* nimirum, & *formalis*. *Certitudo objectiva* est ipsius objecti immutabilitas, & necessitas, quæ aliter se habere nequit. *Certitudo formalis* est adhæSIO intellectus absque omni dubio, & metu ad oppositum. *Evidentia objectiva* est in objecto ita clarè repræsentato, ut intellectus ad assensum rapiatur. *Evidentia formalis* est in cognitione, & repræsentatione objecti tam vivaci, quasi in-

rellektus illud intimè perspiciat. Utraque rursus triplex est *Moralis*, *Physica*, *Metaphysica*. *Certitudo*, & *Evidentia moralis* est, quando objectum ita certum, & evidens est, ut juxta prudentum æstimationem hominum aliter se habere nequeat: sic certum & evidens est, dari *Romam*, extitisse *Aristotelem*. *Physica* est, quando objectum *naturaliter* aliter se habere nequit, licèt aliter se habere possit *supernaturaliter*: sic certum, & evidens est, ignem debitàe approximatum urere. *Metaphysica* est, quando objectum ne *supernaturaliter* quidem aliter se habere potest: sic certum, & evidens est, totum esse majus suà parte.

601. *Nota 2.* Propositio alia dicitur *prima*, & *immediata*, quæ in suo genere causæ per aliam probari non potest, licèt per causam diversi generis demonstrari possit. De ejusmodi propositionibus fusiùs agit P. Channeville p. 6. *Logicæ ad libros Poster. Analyticorum* a. 2. §. 2. Alia propositio dicitur *nota per se*, cujus prædicatum (ut inquit D. Thomas p. 1. q. 2. a. 1.) includitur in ratione & definitione subjecti: v. g. *Homo est rationalis*. Alia propositio est *nota per se, quoad se*, éstque illa, cujus prædicatum est de ratione subjecti, ita tamen, ut quidditas subjecti & prædicati nobis ignota sit, adeòque *immediatè*, & *citra medium*, vel *discursum* affirmari à nobis non possit: v. g. hæc propositio: *Deus est*. Alia denique *nota est per se, quoad nos*; éstque illa, cujus veritas necessaria auditis & intellectis terminis statim absque medio

dio vel discursu à nobis affirmabilis est: v. g. *Homo est animal rationale, Bis duo sunt quatuor.* His positis *status quæstionis* est 1. An præmissæ demonstrationis debeant esse *primæ, immediatæ, an universales, an absolutè necessariae?* 2. An requirantur ad demonstrationem præmissæ *veræ, certæ, & evidentes?* 3. An præmissæ demonstrationis sint *certiores, notiores, & evidentiores* conclusione?

602. *Dico* 1. Ad demonstrationem ex genere suo non requiruntur necessariò præmissæ *primæ, immediatæ, universales, & absolutè necessariae.* *Ratio* imæ partis est: Quia dantur demonstrationes, quarum præmissæ per alia principia à priori demonstrari possunt. Imò qui requireret præmissas primas, & immediatas, omnem tolleret demonstrationem, quæ non immediatè ex primis principiis deduceret conclusionem. Si autem contendas, requiri ad demonstrationem præmissas primas & immediatas saltem *virtute, i. e. tales, quæ resolvi possint in prima principia, & propositiones per se immediatè notas:* hoc non est contra nos, qui id duntaxat inficiamur, quòd *actu & formaliter* præmissæ primæ & immediatæ ad demonstrationem ex genere suo requirantur. Quòd verò ad *Demonstrationem potissimam, & perfectissimam* tales præmissæ necessariò adhibeantur, hoc ne utquam negamus, quandoquidem demonstratio potissima per essentiam, ceu principale medium, demonstrat primam rei proprietatem, v. g. *Hominem esse admirativum, quia est rationalis.*

Ratio 2dæ partis est: Quia dantur syllogismi expositorii demonstrativi; item de Deo maximè singulari dantur demonstrationes; ergo præmissæ universales non necessariò requiruntur.

Ratio 3tiæ partis est: Quia veritas contingens certò & evidenter cognosci potest, & ex præmissa contingente, suppositâ tamen tanquam verâ, certò & evidenter deduci; ergo necesse non est, ut in omni demonstratione præmissæ absolutè sint necessariae. Adde, quòd ex crearum existentia, quæ in se contingens est, Deus demonstratur.

603. *Obj.* Aristoteles definit demonstrationem sic: quòd sit syllogismus constans præmissis veris, primis, immediatis &c. ergo. R. D. *Conf.* ergo requiruntur tales præmissæ ad omnem demonstrationem. N. ad perfectissimam & potissimam. C. *Si ais:* Aristoteles negat dari scientiam de singularibus; ergo præmissæ debent saltem esse universales. R. D. *ant.* Negat dari scientiam universalem, & totalem. C. partialem. N. *Si reponas:* singularia sunt fallibilia; ergo de iis nequit dari scientia. R. D. *ant.* Sunt fallibilia absolutè. C. Sunt fallibilia conditionatè. N. Sic absolutè fallibile est, fore anno sequenti eclipsin certo tempore, & tamen Mathematicus talem fore certo tempore infallibiliter demonstrat, dependenter ab hac conditione: si Deus cursum Solis & Lunæ non impediatur.

604. *Dico 2.* Præmissæ demonstrationis debent imò esse veræ; quia conclusio quæ talis est scientia, & consequenter vera, quæ ex falso sequi

sequi non potest. 2dò Debent esse *certæ & evidentes*, quia præmissæ demonstrationis tanquam unicum motivum causant scientiam, quæ est cognitio certa, & evidens; ergo etiam præmissæ tales sint necesse est.

605. *Obj.* Multæ demonstrationes olim factæ modò sunt falsæ; v. g. Quòd accidentia nequeant esse sine subjecto; ergo. R. D. *ant.* Sunt falsæ, si spectentur secundum ordinem naturalem, secundum quem etiam factæ sunt à V.V. Philosophis. N. sunt falsæ secundum ordinem supernaturalem, de quo V.V. Philosophi nequidem cogitârunt. C. *Si dicas:* Ex falso sequitur sæpè verum ergo. R. D. *ant.* Ex falso ut tali N. Ex falso supposito tanquam vero. C. *Si reponas:* Falsum ut falsum potest esse objectum actûs veri. ergo. R. D. *ant.* Potest esse objectum actûs veri cognoscentis falsum ut falsum. C. cognoscentis falsum ut verum. N.

606. *Dico 3.* Præmissæ demonstrationis *quæ tales sunt appetitativè certiores, notiores, & evidentiores conclusione quâ tali.* Ratio est: Eiusmodi præmissæ vel sunt *mediatæ*, vel *immediatæ*? si *immediatæ* sint, & prima principia, ergo hoc ipso præbent intellectui meritum firmitus eis adhærendi. Quòd si verò *mediatæ* sint, rursus certiores & evidentiores sunt conclusione; quia sunt primis principiis propiores. Adde, quòd illud certum magis ac evidens habeatur, quod certitudinem & evidentiam habet per se, & ex se, quàm illud, quod eam habet ab alio; sed præmissæ habent certitudinem & evidentiam

ex se, & conclusio à præmissis; ergo. Dixi: *conclusione quâ tali*; fieri enim potest, ut conclusio *quæ talis*, & materialiter accepta sit æquè certa ac evidens, imò etiam certior, ut de conclusione fidei tradunt theologi.

607. *Obj.* Axioma hoc: *Propter quod unum quodque tale, illud magis tale*, in aliis casibus non tenet; ergo nec valet in præsentis. *R. D. ant.* ubi desunt debitæ conditiones. *C.* ubi hæc adsunt. *N.* *Conditio ima est*, ut illa, inter quæ fit comparatio, sint capacia talis denominationis. Hinc fallit hoc axioma in *causa formali, & efficiente*: Sic non benè dico: *Paries est albus propter albedinem; ergo albedo est magis alba.* Hæc enim est ratio formalis albi, & incapax hujus denominationis. Nec sequitur: *Homo ebrius est propter vinum; ergo vinum est magis ebrium.* 2. est, ut perfectio, in qua causa, & effectus comparantur, suscipiat magis, & minus. Hinc non sequitur: *Conclusio vera est propter præmissas, ergo præmissæ sunt veriores.* 3. est, ut illud, propter quod alterum tale est, sit ratio adæquata, quare sit tale. Unde malè diceret: *Amo Deum, propter cælum, ergo cælum magis amo.* Nam cælum non est adæquata ratio amandi Deum, sed intrinseca ejus amabilitas. Omnes autem hæc conditiones adsunt in præmissis. *Inst. 1.* *Causa necessaria agit tantum, quantum potest; sed præmissæ sunt causa necessaria conclusionis; ergo agunt tantum, quantum possunt, & consequenter totam suam certitudinem in conclusionem transfundunt.* *R. D. ultimum illatum.*
Trans-

Transfundunt totam suam certitudinem, quam possunt transfundere. C. quam non possunt. N. Nimirum præmissæ nequeunt facere, ut conclusio *quæ talis* non sit assensus mediatus, & deductus, & consequenter minùs notus, minùsque certus ac evidens. *Inst. 2.* Objectum conclusionis, & præmissarum est idem; ergo utrumque æquè certò scitur. R. D. *Conf.* Utrumque æquè certò scitur, certitudine *objectiva*. C. *formali*, & quantum est ex parte intellectûs adhærentis. N. Potest intellectus eidem objecto æqualiter objectivè certo diversimodè adhærere, quia ei diversimodè applicatur, semel nimirum *immediatè*, & semel *mediatè*. *Inst. 3.* Saltem in demonstratione à Posteriori præmissæ certiores & evidentiore non sunt; quia causa propiùs accedit ad prima principia, quàm effectus. R. D. *assert.* Præmissæ materialiter acceptæ. C. *formaliter sumptæ*. N. Hæ enim licèt non sint *causæ* essendi, sunt tamen *causæ cognoscendi*, i. e. Per effectus & proprietates cognosco causam, licet non dent esse causæ.

ARTICULUS III.

De Circulo in Demonstratione.

608. **D**ico I. Circulus in demonstratione est, quando ab eodem reditur ad idem. Dicitur ejusmodi demonstratio *circulus* ab analogia, quam cum circulo habet, cujus natura est, ut in eodem, in quo incepit, puncto quoque desinat. Talem circulum formares, si neganti antecedens hujus discursus: *Animal est, ergo*

sensitivum est : probares sic : *Sensitivum est* , *ergo animal est*.

609. *Dico 2.* Circulus est duplex : *Materialis*, & *Formalis*. *Formalis* & *perfectus* dicitur, quando ab eodem, modo cognito eodem, fit regressus ad idem eodem modo cognitum v. g. Quando antecedens hujus discursus : *Homo est*, *ergo risibilis est* ; sic probares : *Risibilis est*, *ergo homo est*. *Materialis*, & *imperfectus* est, in quo ab eodem novâ ratione cognito, ad idem novâ pariter ratione cognoscendum fit regressus. v. g. Si correlativa probares per se invicem, ut *Genus per speciem subjicibilem*, & vicissim ; aut si catholico probares infallibilitatem Ecclesiæ ex Evangelio, & rursus infallibilitatem Evangelii ex infallibilitate Ecclesiæ, aliunde jam admittâ.

610. *Dico 3.* Circulus *formalis* est inutilis, non autem circulus *materialis*. *Ratio primi est* : Quia in eo nulla nova cognitio acquiritur, cum probetur idem per idem eodem modo cognitum. Deinde idem eodem modo notum esset notius se ipso ; quia conclusio procedit ex notioribus. *Ratio 2di est*. Quia conclusio aliunde perfectiùs cognosci potest, quàm ex præmissis, cum possit cognosci ex alia ratione, eademque ratio magis penetrari ; ergo generare etiam potest meliorem præmissarum cognitionem. Hoc ipso circulo usus est Aristoteles 8. *Physic.* ubi ex perpetuitate motûs probat primum motorem, & ex primo motore perpetuitatem motûs. Si dicas : quòd circulus *formalis* sit circulus *perfectus* ; ergo utilis quoque erit. *¶ Est perfectus*

ctus in ratione circuli ; sed non in ordine ad probationes.

ARTICULUS IV.

An Scientia, Fides, & Opinio stare simul possint in eodem intellectu, circa idem objectum?

611. **N**Ota. *Certum est* 1. quòd scientia in eodem intellectu circa idem objectum stare non possit cum ignorantia ; hæc enim est carentia scientiæ. *Certum est* 2. quòd scientia stare nequeat cum actu erroris ; quia hic directè opponitur scientiæ, utpote infallibili, & imperturbabili. *Certum est* 3. scientiam non stare cum formidine actuali, quæ perturbabilis est, & actu cogitat rem fortè aliter se habere. *Certum est* 4. scientiam stare non posse cum dubitatione, quæ est actus hæsitans, & repræsentans neutram contradictionis partem ita probari, ut uni præ altera sit adhærendum ; igitur suspendit tam assensum, quàm dissensum ; cum econtrà scientia sit assensus certus, & evidens. Prætereà hic notandum, quòd *Fides* sit assensus ob authoritatem loquentis : si authoritas sit hominis, erit fides humana ; si divina, fides quoque divina erit. Hæc ultima de se obscura est ; quia teste Apostolo *Fides est argumentum rerum non apparentium* : Obscuritas tamen fidei non est *privativa*, quasi nullam omninò diceret claritatem ; sed *præcisiva* tantùm h. e. Fides dicit aliquam claritatem, sed non omnimodam. *Opinio* est assensus ob motivum probabile. De hujus essentia est formido, non quidem *actualis*,

lis, de qua paulò ante diximus; sed *radicalis*: quando nimirum intellectus actu non formidat, posset tamen formidare, si se reflecteret. *Status questionis* est: An, ex supposito, quòd plures cognitiones ab intellectu elici simul possint, an, inquam, idem objectum ex diversis motivis possit simul scire, credere, & opinari?

612. *Dico*. Actus scientiæ, Fidei & Opinionis stare simul possunt in eodem intellectu circa idem objectum. Ita S. Thomas in 3. Dist. 13. q. 2. a. 1. ubi ita ait: *Opinio, & scientia quamvis sint de eodem, non tamen secundum idem medium, sed secundum diversa, & ideò possunt esse simul.* S. Bonav. Molin. Ovied. &c. *Ratio est*: Quia ex nullo capite est repugnantia. *Non ex parte intellectus*; hic enim supponitur posse habere plures actus simul, & cæteroquin per se capax est Scientiæ, Fidei, & Opinionis. *Non ex parte objecti materialis*; hoc enim ex diversis motivis à variis intellectibus judicari potest, cur non ab uno? *Non ex parte objecti formalis*, quod est motivum cujusque actus: Nam objecta formalia horum actuum de eodem objecto materiali intellectui proponi possunt; cur non valeant ad actus sibi correspondentes movere? *Non ratione ipsorum actuum*, qui sibi non opponuntur *contrariè*, ut scientia, & error, nec *privativè* aut *contradictoriè*; Nam *Fides* non negat omnem claritatem, nec *Opinio* omnem certitudinem, ut *suprà* jam insinuatum est. *Confirmat* hanc thesin praxis scholarum, quæ suas plerumque conclusiones probant argumentis certis, & evidentibus, iisque

iisque admiscant rationes probabiles, vel ab intrinseca Doctorum autoritate depromptas; quod rejectâ hâc thesi superfluum foret, ac inutile.

613. *Obj. 1.* Opinio parit incertitudinem; ergo de ejus ratione est formido actualis. *R. D. ant.* Parit incertitudinem *privativè* sumptam. *N.* præcisivè sumptam. *C.* vide n. 611. *Inst. 1.* Scientia parit certitudinem positivam, & actualem; ergo Opinio e contra parit incertitudinem positivam, & actualem. *R. N. Conf. Disp. est;* quia actus scientiæ nititur ipsa infallibilitate; e contra opinio non nititur ipsa fallibilitate, sed ratione probabili; aliàs quòd plura essent motiva probabilia, eò fallibilior, & incertior redderetur actus, quod est contra experientiam. *Inst. 2.* Opinio excludit scientiam; ergo nullo modo componi potest cum scientia in eodem intellectu. *R. D. ant.* Excludit scientiam ex suo motivo. *C.* ex eodem intellectu. *N.* *Inst. 3.* Si opinio in eodem intellectu compateretur secum scientiam; ergo idem intellectus esset certus, & incertus; firmiter adhereret eidem objecto, & non adhereret &c.; sed hæc dici non possunt; ergo. *R. D. Maj.* Esset certus, & incertus &c. respectu ejusdem motivi. *N.* respectu diversorum. *Subdist.* & incertus &c. *privativè. N.* incertus *præcisivè. C.* *Inst. 4.* Effectus primarius opinionis est, reddere intellectum *privativè* incertum; ergo. *R. N. ant.* Sed effectus primarius opinionis est, quòd denominet intellectum assentientem objecto ex motivo probabili, quæ denominatio non negat certitudinem. Reddere autem intellectum formaliter incertum, & dubitantem, est effectus tantùm secundarius

opi

opinionis. *Si quæras*: Cur ergo opinio non tribuat hunc effectum secundarium? *R.* Quia motivum scientiæ impedit intellectum, ne se reflectat supra motivum probabile, eliciatque actum, quo judicet *absolutè*, objectum aliter se habere posse. *Si postules porrò*: An intellectus cognoscat motivum opinionis esse fallibile, vel non? *R.* non cognoscit *reflexè* esse, fallibile, saltem *necessariò*; sed cognoscit *exercitè*. Adde, quòd, si etiam *reflexè* cognosceret, nondum tamen formidaret actu, ut Maurus & alii defendunt, propterea quòd præsens motivum scientiæ formidinem hanc impediret. *Inst. 5.* Voluntas prosequens bonum, quod malum admixtum habet, ita prosequitur bonum, ut ipsi simul displiceat malum, ergo à pari. *R. N. Conf. Disp. est*: Quia malum ut malum est verè odibile à voluntate, & respectu illius verum malum; Opinio autem non est malum respectu intellectus, sed habet se ut minùs bonum. *Inst. 6.* Saltem præsentem motivo scientiæ motivum opinionis nihil operabitur. *R. T.* Exinde nondum sequitur, quòd opinio repugnet scientiæ. *Si ais*: Lux cerei nihil operatur sole meridiano; ergo nec opinio aliquid operatur præsentem scientiâ. *R. N. Conf. Disp. est*: Quia lux cerei, & lux solis supponuntur, esse ejusdem rationis. Econtrâ motivum scientiæ, & motivum opinionis ejusdem rationis non sunt; adeoque opinio alium effectum in intellectu producit.

614. *Obj. 2.* Idem objectum nequit esse clarum, & obscurum, absens, & præsens &c. ergo saltem circa idem objectum in eodem intellectu
ne-

nequit stare scientia & fides; nam Fides est obscura, & argumentum rerum non apparentium, alia verò prædicata scientiæ conveniunt. *R. D. ant.* Respectu ejusdem motivi. C. Respectu diversorum. N. *Ad rationem R. N.* quòd fides sit positivè obscura &c. In ejusmodi argumentis loquere, sicut suprà locuti sumus de scientia, & opinione. *Si ais:* S. Chrysost. inquit: *Si fides est eorum, quæ non videntur, quid vultis ea videre, ut excidatis à fide;* ergo. *R. D. ant.* Quid vultis videre ea &c. sic, ut ratio videndi, sit ratio credendi C. secus. N. Motivum enim scientiæ, nequit esse motivum fidei.

615. *Reflexio I.* Scientia, Fides, & Opinio non opponuntur sibi privativè, sicut *Lux*, & *Tenebræ*, nec contrariè, sicut *Albedo*, & *Nigredo*, sed sunt actus sibi invicem subordinati sicut *vivens*, *sensitivum*, *animal*. II. Fides etiam in consortio scientiæ est libera adhuc, & meritoria ex motivo proprio. III. Intellectus in tali casu dicitur simpliciter certus, quia motivum scientiæ prævalet.

ARTICULUS V.

An idem actus possit esse Scientiæ, Fidei, & Opinionis?

616. **N**ota. Status quæstionis non est, an tres actus distincti realiter, quorum unus sit actus fidei, alter opinionis, & tertius scientiæ coalescere ita possint? ut ex tribus his actibus fiat actus unus; sed an tria Scientiæ, Fidei, & Opinionis motiva, quæ aliàs distinctos effici-

cerent

cerent actus, concurrere ita possint, ut ex illis simul sumptis actus unus, qui sit simul actus scientiæ, fidei, & opinionis, eliciatur?

617. *Dico.* Idem actus fidei, opinionis, & scientiæ esse potest. *Ratio est:* Quia idem actus intellectûs elici potest ex triplici motivo scientiæ, fidei, & opinionis, quorum unumquodque in actu primo adæquatum est. Quòd si enim idem actus voluntatis ex pluribus procedere motivis possit, ut certum supponitur; cur non etiam idem actus intellectûs elici valeat ex triplici motivo scientiæ, fidei, & opinionis? Accedit, quòd, eundem actum intellectûs in plura tendere objecta materialia omninò disparata, nihil implicet; cur ergo in idem objectum materiale propter plura motiva formalia tendere non valeat? Pro exemplo afferri plerùmque solet hic actus: *Substantia spiritualis carens contrario, & quam Deus revelavit, & quam ratio suadet, esse immortalem, est immortalis; sed anima rationalis est talis substantia; ergo anima rationalis est immortalis.* Quæ conclusio est actus fidei - opinativo - scientificus.

618. *Obj. I.* Plures species oppositæ coalescere in unam essentiam nequeunt; sed scientia, fides, & opinio sunt species oppositæ actûs intellectûs; ergo. *R. D. maj.* Plures species oppositæ completæ, & in suo esse jam constitutæ nequeunt in unam essentiam coalescere. *C.* Antequam fiant. *Subdist.* Species atomæ, specialè inque dicentes repugnantiam. *C.* subalternæ, & talem repugnantiam non dicentes. *N.* & sic distincta minore *N.* *Conf.* *Scientia tantum*, procedens tantum à motivo scientiæ, & *Fides tantum*, & *opinio tantum* sunt membra atomæ, quæ nunquam coalescunt. Si verò proposito motivo triplici eliciatur assensus, ille actus erit scientia, fides & opinio simul; adeoque fides, vel opinio, vel scientia antecedenter indifferens est, ut sit

ex uno, vel ex pluribus motivis. Hoc ut melius intelligas, adverte, *Actum intellectus* dividi in scientiam, fidem, opinionem. *Scientia* porro dividitur in scientiam tantum, & scientiam, & fidem simul. *Scientia & fides simul* rursus subdividitur in scientiam, & fidem tantum, & in scientiam, fidem, & opinionem simul. Hæc denique est illa, & ista. Eodem modo dividi fides, & opinio potest. Ex quo colligitur scientiam v.g. ut sic indifferentem esse secundum se, ut vel sola sit, vel cum fide, & opinione conjungatur. *Inst. 1.* Ex substantia, & accidente, ex hirco & cervo, ex animato, & inanimato nequit fieri una species per identitatem; ergo nec ex scientia, fide, & opinione unus specie actus. *R. 1.* Ergo etiam eadem anima non poterit simul esse negativa, sensitiva, & rationalis. *R. 2. D. Conf.* Ergo nec ex scientia tantum, fide tantum &c. potest fieri unus actus. *C.* ex scientia, fide, & opinione *præcisive N.* *Disp.* insuper est hæc: Quia superiores species sunt species physicae, quæ propter oppositas proprietates, effectus ac dispositiones se non compatiuntur; adhæc sunt species vel prædicata physica non dependentia ab extrinseco, à quo specificentur, aut compleantur; sed habentur adæquatè ab intrinseco. Econtra scientia, fides, opinio sunt species intentionales, quæ non dicunt specialem repugnantiam, sed potiùs sibi subordinantur, cum in eandem objecti veritatem tendant; dependent insuper à motivis extrinsecis; cum igitur unus actus pluribus niti possit motivis, hinc secundum se, antequam eliciatur, indifferens est, ut uno motivo nitatur, aut pluribus. *Inst. 2.* Idem effectus pendere nequit à pluribus causis totalibus; sed motiva essent plures causæ totales; ergo. *R. D. maj.* à pluribus causis in actu 2do totalibus. *C.* non totalibus in actu 2do. *N.* Motiva in nostro casu sunt quidem causæ totales in actu 1mo, quia ratione cujuslibet elici posset completa quædam conclusio; in actu 2do verò sunt causæ partiales, quia omnia simul influunt, & quodvis tribuit actui formalitatem sibi propriam.

619. *Obj. 1.* Conclusio sequitur partem debiliorem; ergo etiam actus debilius motivum. *R. N. Conf. Dispar est:* Quia Præmissæ agunt *indivisibiliter*, ut explicavi n.

576. Econtra motiva causant *divisibiliter*; cùm neutrum vim suam ab altero habeat; continent prætereà tres conexiones extremorum cum medio; si igitur una connexio certa fit, & evidens, totus actus certus erit, ac evidens; ut rursus explicatum est n. 576. *Inst.* Eadem linea nequit simul esse recta, & curva; ergo nec idem actus scientia simul, & opinio. *R. N. Conf. Dispar est:* Rectitudo, & curvitas necessariò diversa loca petunt inter se pugnancia, ad quæ ratione fitus & dispositionis ordinantur. Econtra scientia, & opinio sunt ad idem objectum vel affirmandum, vel negandum.

620. *Reflexio I.* Talis actus *physicè* sumptus est unius speciei, sed virtualiter triplicis, unius inquam, sed tertix speciei, à scientia, fide, opinione seorsim sumptis diversæ. II. Talis actus foret actus scientiæ, non quidem atomæ, sed conjungibilis cum fide, & opinione. III. Talis actus erit simpliciter *supernaturalis*, quia excedit omnes vires naturæ creatæ. Erit *Certus & Evidens*, quia ejusmodi prædicata positiva sunt, & positivè etiam explicantur. Erit insuper absolutè, antecedenter tamen *Liber*; quia postquam propositum fuerat voluntati, motivum fidei liberum ei erat, elicere actum fidei, vel non. Consequenter autem erit necessarius, postquam nimirum intellectui imperavit voluntas, ut motivum scientiæ adderet motivo fidei. Dicitur etiam potest consequens in tali casu liberum esse, consequentiam autem necessariam. IV. Specificativum *intrinsicum* talis actus est modus tendendi æquivalenter triplex; *extrinsicum* autem sunt tria motiva. V. Ad talem actum elicendum concurrere possunt diversi habitus fidei, scientiæ, & opinionis; ex tali autem actu sæpiùs elicitò orietur habitus mixtus nimirum fidei - opinativo - scientificus.

O. A. M. D. G.

